

Riječ stručnjaka: Jedinna nada za mostarski Aluminij je Angela Merkel i prodaja Nijemcima za 1 KM

Jedan od simbola privredne Hercegovine, Aluminij d.d. Mostar došao je pred gašenje. Dok su u Mostaru danas sastančili predstavnici uprava tog preduzeća, malih dioničara i sindikata s pomoćnikom ministra u Ministarstvu energetike, rudarstva i industrije Federacije BiH, Marinkom Bošnjakom, mi smo potražili mišljenje stručnjaka gdje leži problem, ali i spas Aluminija.

Ugledni profesor Vjekoslav Domljan, predsjednik je Ekonomskog savjeta Vlade FBiH, a i odličan poznavatelj odnosa u Aluminiju, kaže kako svaki dobar majstor iz ove kompanije zna odgovor na pitanje gdje je zapravo krenulo po zlu kad je nekadašnji hercegovački gigant u pitanju, piše "Klix.ba".

"Jedan od njih je to sažeo ovako – 'Trebalo samo produžiti oluk'. Za neupućene, majstor je kazao da nije dovoljno samo proizvoditi, nego i prerađivati aluminij, a to se može već produženjem oluka tj. livanjem. Ko god izvlači, presuje ili lije aluminij, nije u gubitku, jer time povećava vrijednost aluminija tri do pet puta, što se može vidjeti već na Širokom Brijegu ili u Jajcu, a oni koji prave dijelove za letjelice i

kompjutere i do dvanaest puta. Pošto oluk nije produžen, pa se aluminij lageruje, veže lancima, vozi kamionima u Jajce, gdje se ponovo lageruje, grije i lije u kalupe od felgi – i sve to uz profit. Ako samo dva puta povećate vrijednost aluminija, nikakva cijena energije vam ne može nauditi”, kaže Domljan.

Domljan kaže i kako drugi pravac djelovanja je učinkovitije korištenje električne energije. npr. rumunski ALRO je povećao proizvodnju za petinu bez utroška ijednog dodatnog kwh električne energije.

“Aluminij nije u stanju ni investirati u mali transformator i uštediti milion KM mjesečno na smanjenju jalove struje koju mu elektroprivrede uredno fakturišu. Treći pravac djelovanja je inoviranje proizvodnje. Njemački Trimet se isključuje na 1.5 sat kad postoje špicevi potrošnje električne energije i zaradi na tome što ne radi, jer je spustio špic i smanjio troškove sistema. Tu praksu je preuzeo slovenački Talum, ali ne i Aluminij. Četvrti pravac djelovanja je reciklaža jer se u proizvodnju sekundarnog aluminija troši svega pet posto energije od one za proizvodnju primarnog aluminija. Stoga neke dobre tvornice prodaje proizvode u prečniku od 200-300 kilometara i s dvije ili tri ture reciklaže obaraju troškove energije na nivo koju imaju proizvođači s Bliskog istoka. Ima još pravaca djelovanja, uključujući i tako banalne kao što bacanje tereta s broda koji tone. No, Aluminij i poslije globalne recisije povećava teret jer ukrcava dodatne mornare”, slikovit je profesor.

Sprženih 500 miliona KM

Kad se Aluminij koncem 1990-tih digao iz pepela, trebao je djelovati u navednim pravcima, nastavlja Vjekoslav Domljan. Pošto nije, dočekao je nespreman globalnu recesiju. Zato je u gubicima od 2009. godine. Grubo kazano, 10 godina puta 50 miliona gubitaka jednako 500 miliona KM odnosno “sprženo” je deset hiljada radnih mjesta koliko ih se moglo otvoriti s istopljenim kapitalom. I još žele nastaviti takvu praksu.

“Aluminij je trebao biti globalna kompanija jer posluje po globalnim kriterijima (aluminij, glinica, električna energija itd.) i imati upravljače koji poznaju globalna tržišta, vladaju vještinama strateškog menadžmenta, poznaju aluminijsku tehnologiju, metode uštede energije i sl. Umjesto toga traženi su upravljači među referentima bankarskih filijala ili lokalnih trgovina po Širokom, Grudama, Konjicu... Stoga je brodolom šok jedino za uveliko neupućene”, smatra Vjekoslav Domljan.

Sindikati, dijelom uprava, a onda i lokalni mediji, čak i političke stranke u zadnjih dana kreiraju priču da je za sve kriv vlasnik, odnosno da je za stanje u kojem se nalazi Aluminij odgovorna Vlada FBiH. Domljan je drugačijeg mišljenja...

“Vlasnici Aluminija su Vlada FBiH 44 posto, mali dioničari 44 posto i Republika Hrvatska 12 dvanaest. Vlada i mali dioničari biraju po tri predstavnika, a RH jednoga u nadzorni odbor. Svi su oni imali na uvidu programe onih koje su birali za direktore i prihvatili takve programe i te direktore. Za to je Vlada FBiH, i to od 2014. godine, kriva 44 posto, ostali su krivi 56 posto, a prije 2014. godine i punih sto posto. Nema smisla staviti šešir člana nadzornog odbora na glavu i birati program i direktora, a onda staviti na glavu sindikalni šešir i kriviti Vladu FBiH. Zamislite da primjerice Vlada podere svoje dionice, jer ima pravo s njima raditi što želi. Koga će onda kriviti sindikati”, zapitao se naš sagovornik.

Svijet se mijenja, mostarski Aluminij radio po starom

Stvar je u tome da Aluminij djeluje na potpuno istovjetan način u cijelom poslijeratnom razdoblju i da – bilo nebilo vlade tu – ne mijenja taj način djelovanja ni za dlaku, nastavlja Domljan. Profesor Marin Buble je 2013. godine kazao: “Obišao sam sve tvornice u bivšoj Jugoslaviji, ali ovako nešto nisam vidio”. Nema inovativnog korištenja resursa, čak ni produktivnog korištenja resursa. Grijech Vlade, koja je

prisutana u Aluminiju od 2014. godine, je u propustu. Propustila je djelovati da se takvo stanje promijeni. No, iluzorno je bilo to i očekivati, jer kako Vlada djeluje drugdje, djeluje i u Aluminiju. Ukrcaj svoju posadu i vozi dalje, pa dok ide, ide.

“Svako može otići na web stranicu Hydra, Trimeta, Slovalca, ALRO-a i drugih europskih proizvođača aluminija i vidjeti da svi posluju pozitivno. Ono što na web stranicama nećete vidjeti jesu bilance Aluminija. Na njegovoj web stranici možete pronaći informacije o likovnim izložbama, nogometnim turnirima, ali ni riječi o produktivnost, inovacijama, konkurentnosti, globalnim lancima vrijednosti i sl. Na taj princip zadrugarskog djelovanja, ograđenosti svim mogućim ogradama, fizičim, mentalnim i ostalim od modernog svijeta. Globalna situacija jest teška, biće još i teža u naredne dvije-tri godine, ali evropske tvornice aluminija djeluju efikasno i inovativno i stoga profitabilno. Od europskih tvornica u gubicima su jedino podgorički KAP Unipromet, odavno u stečaju, i Aluminij”, jasan je profesor Domljan.

U Slovačkoj nisu znali šta je aluminij do 1993. godine, nastavlja naš sagovornik, no Slovalco izuzetno uspješno posluje, a Slovačka proizvodi najviše automobila per capita na svijetu, uveliko i od aluminija. Slovalco proizvodi skoro dva puta više sa skoro dva puta manje zaposlenih nego Aluminij. Slovalco je 2014. godine potpisao osmogodišnji ugovor za električnu energiju. Šta možete očekivati od onih koji imaju ugovore za električnu energiju na sedam dana pa do maksimalno pedeset sedmica.

Nada je u Berlinu i ime joj je Angela

Logično je pitanje koje se postavlja, a koje smo mi postavili profesoru Domljanu, ima li spasa za Aliminij...

“Ima tračak nade. Oni koji su kumovili ovakom stanju Aluminija mogu se za grijehе iskupiti tako što će poljubiti papuču

gospođi Merkel i zamoliti je da posreduje da Trimet kupi Aluminij, čak i za 1 KM ako nikako drukčije. Ako su to uradili neki puno veći od BiH i od Aluminija, zašto ne bi i političari FBiH, konkretno, hdzeovac da poljubi desnu, a sdepeovac u lijevu papuču. Ako nije jasno zašto SDP, treba se prisjetiti da je prva vlada koja je ušla u Aluminij i uvodila prve nadzorne odbore i prve direktore bila sdepeovska vlada. Naravno, nije SDP radio sam, zato mu i jeste rezervirana samo lijeva papuča. Pretpostavljamo da će Trimet pristati uz dva uslova: da FBiH participira u rješavanju problema i da mu se prethodno rasčisti teren. Kratko kazano terapiju treba tražiti kod onog koji zna, može i hoće da ju pruži. To što oko Aluminija krive jedni druge, samo produljuje i produbljuje krizu. Slovalko vrijedi 300 miliona eura, a Aluminij je već do sada spržio 250 miliona eura. Stoga već danas put pod noge. Sutra će već biti kasno, jer s 300 miliona eura možete napraviti novu tvornicu, bez dugova i repova", kazao je na kraju profesor Vjekoslav Domljan.

Zoran Krešić, novinar Večernjeg lista i dobar poznavatelj prilika u Aluminiju kaže kako su plate radnicima mostarskog Aluminija poredeći s ostalima visoke za bosanskohercegovačke prilike i najmanje su dvostruko veće od federalnog prosjeka.

"No, da uprava preduzeća sada obustavi isplatu plaća do daljnjega, u ukupnim troškovima bila bi samo kap u moru. Naime, ukupno čine između pet i šest posto svih troškova. Od početka američko-EU, nakon toga i američko-ruskog te američko kineskog trgovinskog rata cijene sirovina i metala na berzama krajnje su nestabilne. U odnosu na prošlu godinu Aluminij plaća za 190 dolara veću cijenu glinice, cijena struje je 70 eura po megawatsatu, dok se 'podnošljivom' smatra oko 40 eura, cijene petrol koksa također su bitno veće u odnosu na isti period prošle godine", kaže Krešić.

Struja sada čini 50 posto ukupnih troškova proizvedene tone metala aluminija koji je na svjetskome tržištu također veći u odnosu na prošlu godinu i iznosi oko 2.100 dolara po toni, ali

ne toliko da može pokriti troškove.

“Sada se u pogonima Elektrolize mostarske kompanije sa svakom tonom metala proizvodi gubitak od nekoliko stotina dolara. Za razliku od vlasti u Federaciji BiH, Republika Srpska ima diferencirane cijene električne energije za proizvođače u metalnoj industriji. Zbog posljednje krize posebne mjere uvela je Vlada Crne Gore, Rumunija, Slovenija. Samo Federacija BiH nema posebnih mjera. Bez statusa posebne, strateške kompanije Aluminij će ‘sutra’ biti ugašen, a takva sudbina čeka i vezane kompanije širom BiH“, zaključuje novinar Večernjeg lista, Zoran Krešić.